

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Checklist Toegankelijkheid Stembureaus

Locatiebeheerders

*“Toegankelijkheid” is de eigenschap van de **gemaakte omgeving** (buitenruimten, producten, gebouwen en woningen), die maakt dat **mensen** – divers als ze zijn – er **kunnen doen** wat ze er volgens de bestemming **moeten kunnen doen**.*

PBTconsult BV is een ingenieurs- en adviesbureau gespecialiseerd in advisering en toetsing van de fysieke toegankelijkheid van de gebouwde omgeving, zoals gebouwen, woningen, objecten, openbare ruimten, openbaar vervoer, evenementen, (thema)parken.

Onze opdrachtgevers zijn o.a. architectenbureaus, projectontwikkelaars, aannemers, productleveranciers, bedrijven openbaar vervoer, gemeentelijke-, provinciale- en landelijke overheid.

PBTconsult is exclusief gemachtigd om namens leder(in), de belangenorganisatie voor mensen met een functiebeperking, ITS-inspecties en analyses ten behoeve van het ITS Keurmerk uit te voeren.

PBTconsult BV is onafhankelijk en objectief in de door haar uitgevoerde werkzaamheden en verklaart geen enkele commerciële binding te hebben met derden die de resultaten van onderzoek en analyse kunnen beïnvloeden.

Copyright © 2020 PBTconsult BV, Utrecht

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt worden in enige vorm of enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of door fotokopieën, opname, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur

Bezoekadres:

Churchillaan 11 (*melden bij leder(in)*),
1e verdieping)
3527 GV Utrecht

Postadres:

Postbus 2420
3500 GK Utrecht

T: 030 - 291 66 33

I: www.pbtconsult.nl

E: info@pbtconsult.nl

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Checklist Locatiebeheerders	7

Inleiding

Achtergrond

Voor u ligt het document “Checklist toegankelijke stemlocaties - locatie-beheerders”. Dit document bevat een checklist om te kunnen vaststellen in hoeverre een beoogde stemlocatie voldoet aan de in de “Criteria toegankelijke stemlocaties” vastgelegde toegankelijkheidseisen. Naast deze checklist zijn er ook checklisten opgezet voor; medewerkers van de gemeente, uitvoering en stembureauleden.

Deze checklisten vormen samen met het document “Criteria toegankelijke stemlocaties” een onmisbare set aan gegevens om de beoogde stemlocaties in uw gemeente toegankelijk te maken voor mensen met een fysieke beperking.

Checklist voor gemeentemedewerkers:

Een vragenlijst m.b.t. de aanwezige toegankelijkheidsvoorzieningen van een beoogde stemlocatie en de door de gemeente aan te brengen specifieke stembureau onderdelen als stemhokjes, stembus, leesloep etc.

Checklist voor de uitvoering:

Een overzicht van alle voorkomende relevante (tijdelijke) toegankelijkheidsvoorzieningen, in en rond een beoogde stemlocatie. Met deze informatie moet de uitvoering van aanpassingen en/of tijdelijke voorzieningen kunnen worden gerealiseerd.

Actielijst voor stembureauleden:

Een korte vragenlijst waarmee de leden van het stembureau kunnen controleren in hoeverre de aangebrachte toegankelijkheidsvoorzieningen in en rond het stembureau ook daadwerkelijk aanwezig zijn, niet kunnen verschuiven, geen struikelgevaar opleveren etc.

Criteria toegankelijke stembureaus:

Dit document bevat behalve alle achterliggende informatie ook overzicht van alle voorkomende relevante (tijdelijke) toegankelijkheidsvoorzieningen in en rond een beoogde stemlocatie. Met deze informatie moet de uitvoering van aanpassingen en/of tijdelijke voorzieningen kunnen worden gerealiseerd.

Op verzoek van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is door PBTconsult BV een set aan toegankelijkheidscriteria, specifiek voor de toegankelijkheid van stemlocaties, opgesteld. Het uitgangspunt voor deze checklist is de zgn. Integrale Toegankelijkheidsstandaard 2020 zoals deze gepubliceerd staat op de website www.pbtconsult.nl.

De ITstandaard is op het gebied van “fysieke” toegankelijkheid al jaren de de-facto standaard in Nederland en wordt erkend door o.a. Ieder(in) als koepelorganisatie van ca. 2,5 miljoen mensen met een beperking.

De specifieke toegankelijkheidseisen voor digitale communicatievormen zijn terug te vinden in de criteria voor het gebruiksvriendelijk maken van een website, van de stichting drempelvrij.nl. Zie ook www.drempelvrij.nl

Kieswet

De Kieswet bepaalt dat burgemeester en wethouders zorg moeten dragen dat alle in de gemeente aangewezen stemlokalen zodanig zijn gelegen en zo zijn ingericht dat kiezers met lichamelijke beperkingen zoveel mogelijk hun stem zelfstandig kunnen uitbrengen. Wanneer, om welke reden dan ook, een stemlocatie niet toegankelijk is of gemaakt kan worden, moeten burgemeester en wethouders de raad hierover informeren (“pas toe of leg uit principe”).

In de praktijk komt het vaak voor dat stemlocaties niet aan alle toegankelijkheidscriteria voldoen. Een gemeente heeft dan de volgende keuzes:

- met tijdelijke maatregelen (alleen op de verkiezingsdag) een locatie toegankelijk maken;
- m.b.v. definitieve maatregelen een locatie toegankelijk maken;
- m.b.v. een combinatie van tijdelijke en definitieve maatregelen een locatie toegankelijk maken;
- een andere locatie zoeken;
- geen of beperkte maatregelen treffen (in dat geval treedt het “pas toe of leg uit principe” in werking).

Het is vaak lastig om te bepalen in hoeverre een locatie aan de criteria voldoet. Ook de manier waarop een toegankelijkheidsprobleem afdoende kan worden opgelost is niet altijd helder. Hoewel een stemlocatie vaak (semi)openbare gebouwen betreft, waarbij toegankelijkheid het gehele jaar van belang is, wordt voor de verkiezingen over het algemeen alleen naar een oplossing gezocht voor de verkiezingsdag.

Wet- en regelgeving in de bouwwereld m.b.t. toegankelijkheid is beperkt. De toegankelijkheidsartikelen in het bouwbesluit zijn zeer beperkt en stammen nog uit de tijd van voor de ratificatie van het VN-verdrag voor mensen met een beperking. Bovendien is het bouwbesluit alleen maar bij nieuwbouw van toepassing.

De checklisten en de criteria zijn vooral bedoeld om een gemeente in staat te stellen om tot praktische oplossingen te komen. Zodat zij zoveel mogelijk stemlokalen toegankelijk kunnen maken.

Uitgangspunten

- **Zelfstandig en gelijkwaardig** vormt voor toegankelijkheid de basis om in de stemruimte een stem te kunnen uitbrengen. Dit betekent dat men zonder hulp en via dezelfde route (alleen uitzonderlijke situaties, bijv. bij monumenten kan voor de route hiervan worden afgeweken) de stemruimte moet kunnen bereiken. Wanneer dit niet kan, bijv. door te hoge drempels of te smalle gangen, kan men dus de stemruimte niet zelfstandig bereiken en is er geen sprake van gelijkwaardigheid.
- Een aanduiding van de stemlocatie die niet volledig aan de criteria voldoet en een beperkte parkeervoorziening leidt niet automatisch tot een ontoegankelijke situatie, hooguit tot een minder goed toegankelijke situatie. Het is, ondanks het feit dat er over het algemeen geen toezicht is op de buitensituatie tijdens de verkiezingsdag, wel een belangrijk onderdeel. In de meeste gevallen echter niet onoverkomelijk. Daardoor is de beoordeling van deze onderdelen minder zwaar dan de beoordeling van de route die afgelegd moet worden naar en in de stemlocatie.
- Wanneer de voorzieningen in de stemruimte niet volledig aan de criteria voldoen leidt dit niet automatisch tot een niet toegankelijke situatie. Leden van het stembureau kunnen in de meeste situaties ingrijpen en/of helpen, zodat er toch gestemd kan worden. Bij zelfstandigheid en gelijkwaardigheid is dit natuurlijk niet de bedoeling, maar ook hiervoor geldt dat de beoordeling van de tekortkomingen in de stemruimte minder zwaar worden aangerekend dan de tekortkomingen in de route.

Checklist

Locatiebeheerders

Onderstaande checklist is bedoeld voor locatiebeheerders die in de aanloop voor de voorbereidingen van de verkiezingen moeten controleren of en in hoeverre een beoogde locatie van een stembureau voldoet aan de toegankelijkheidseisen.

Deze checklist wijkt af van de checklist die door BZK wordt gebruikt bij het toetsen van de toegankelijkheid van een stembureau, omdat in de fase waarin deze checklist wordt gebruikt er nog geen sprake is van een ingericht stembureau.

Dit heeft gevolgen voor een aantal vragen m.b.t. de inrichting en aanduiding van het stembureau.

Bereikbaarheid	
1	Buitenruimte
1.1	Aanduiding stemlocatie op de openbare weg
1.1.1	Is er een mogelijkheid om de aanduiding op de openbare weg zodanig te plaatsen dat deze op een afstand van ca. 50m goed zichtbaar is? ☐ ja ☐ nee
1.1	Conclusie
	Het is goed mogelijk om de aanduiding op een correcte manier aan te brengen ☐
	Het is met enkele eenvoudige aanpassingen mogelijk om de aanduiding op een correcte manier aan te brengen ☐
	Het is alleen met ingrijpende aanpassingen mogelijk om de aanduiding op een correcte manier aan te brengen ☐

Bereikbaarheid

1.2 Parkeervoorziening

1.2.1	Er is een formele Gehandicaptenparkeerplaats (GPA) binnen 100m van de entree?	☐ ja	☐ nee
1.2.2	Indien 1.2.1 = Nee Er zijn op de verkiezingsdag naar verwachting 5 of meer vrije parkeerplaatsen binnen 100m van de entree?	☐ ja	☐ nee
1.2.3	Is er een hoogteverschil tussen de parkeerplaats(en) en het trottoir dat naar de entree van de stemlocatie voert?	☐ ja	☐ nee
1.2.3a	Indien 1.2.3 = Ja Er is een overbrugging (op- afrit) voor dit hoogteverschil binnen 50m van de parkeerplaats?	☐ ja	☐ nee
1.2.3b	De overbrugging is minimaal 90cm breed	☐ ja	☐ nee
1.2.3c	De helling van de overbrugging is gelijk of flauwer dan de voorgeschreven hoek	☐ ja	☐ nee
1.2.3d	Er is een afrijdbeveiliging aan weersijden van de overbrugging	☐ ja	☐ nee
1.2.3e	Er is een hekwerk aan beide zijden van de helling indien hoogteverschil >50cm	☐ ja	☐ nee
1.2.3f	Indien 1.2.3 = Nee Er is een mogelijkheid om een (tijdelijke) overbrugging (op- afrit) voor dit hoogteverschil binnen 50m van de parkeerplaats te realiseren?	☐ ja	☐ nee

1.2 Conclusie

De situatie voldoet aan de criteria	☐
Het is mogelijk om met een tijdelijke op- afrit de situatie te laten voldoen aan de criteria	☐
Het is met ingrijpende aanpassingen mogelijk om de situatie te laten voldoen aan de criteria	☐
Het is in alle redelijkheid niet mogelijk om situatie (alleen voor de verkiezingen) te laten voldoen aan de criteria	☐

Bereikbaarheid

1.3 Route tussen trottoir en entree stemlocatie

1.3.1	De obstakelvrije breedte van de gehele toegangsroute is $\geq 1,2\text{m}$	☐ ja	☐ nee
1.3.2	De vrije hoogte van de gehele toegangsroute is $\geq 2,1\text{m}$ (takken, reclameborden etc.)	☐ ja	☐ nee
1.3.3	De afwerking van de toegangsroute is vlak en verhard (dus geen grind of zand e.d.)	☐ ja	☐ nee
1.3.4	Is er een hoogteverschil (steile helling, op- afstapje etc.) in de route aanwezig	☐ ja	☐ nee
1.3.4a	Indien 1.3.4 = Ja Er is een overbrugging (op- afrit) in de route voor dit hoogteverschil	☐ ja	☐ nee
1.3.4b	De overbrugging is minimaal 90cm breed	☐ ja	☐ nee
1.3.4c	De helling van de overbrugging is gelijk of flauwer dan de voorgeschreven hoek (zie naslagwerk)	☐ ja	☐ nee
1.3.4d	Er is een afrijdbeveiliging aan weersijden van de overbrugging	☐ ja	☐ nee
1.3.4e	Er is een hekwerk aan beide zijden van de helling bij een hoogteverschil $>50\text{cm}$	☐ ja	☐ nee

1.3 Conclusie

De situatie voldoet aan de criteria	☐
Het is mogelijk om op eenvoudige manier de situatie te laten voldoen aan de criteria	☐
Het is met ingrijpende aanpassingen mogelijk om de situatie te laten voldoen aan de criteria	☐
Het is in alle redelijkheid niet mogelijk om situatie (alleen voor de verkiezingen) te laten voldoen aan de criteria	☐

Bereikbaarheid

1.4 Entree

1.4.1	Wat heeft de entree voor type deur <i>dd = draaideur</i> <i>sd = schuifdeur</i> <i>tr = tournique</i>	☐ dd ☐ sd ☐ tr
1.4.2	Staat de entreedeur normaliter open op de verkiezingsdag	☐ ja ☐ nee
1.4.3	Wat is de bedieningsvorm van de deur <i>hb = Handbediende deur</i> <i>ak = Automatische deur met drukknopbediening</i> <i>as = Automatische deur met sensor</i>	☐ hb ☐ ak ☐ as
1.4.3a	Indien 1.4.3 = 'hb' (handbediend) Er is voldoende opstelruimte (voor een rolstoel) voor het openen en sluiten van de deur (zie "naslagwerk" hoofdstuk deur, blz. 47 en 48)	
1.4.3b	Indien 1.4.3 = 'ak' (automatisch met drukknop bediening) Er is voldoende opstelruimte (voor een rolstoel) bij de drukknop voor de deurbediening	
1.4.4	De vrije doorgangsbreedte is $\geq 85\text{cm}$ (bij een dubbele deur meten bij 1 geopende vleugel)	☐ ja ☐ nee
1.4.4a	Indien 1.4.4: Nee Is het mogelijk om de vrije doorgang te verbreden, door een 2e deurvleugel te openen	☐ ja ☐ nee
1.4.5	Wordt de deur gesloten door een deurdranger	☐ ja ☐ nee
1.4.5a	Indien 1.4.5 = Ja Kan de deurdranger worden losgekoppeld	☐ ja ☐ nee
1.4.6	Ligt er een schoonlooprooster voor de deur	☐ ja ☐ nee
1.4.6a	Indien 1.4.6 = Ja De maaswijdte van het rooster is $\leq 2\text{cm}$	☐ ja ☐ nee
1.4.7	Is er een hoogteverschil tussen buiten / binnen en de bovenkant van de onderdorpel van meer dan 2cm	☐ ja ☐ nee
1.4.7a	Indien 1.4.7 = Ja Er is een dorpeloverbrugging / hellingbaantje aanwezig	☐ ja ☐ nee
1.4.7b	De overbrugging is minimaal net zo breed als de deuren	☐ ja ☐ nee
1.4.7c	De helling van de overbrugging is gelijk of flauwer dan de voorgeschreven hoek	☐ ja ☐ nee
1.4.7d	De breedte van de overbrugging is tenminste net zo breed als de deur	☐ ja ☐ nee
1.4.7e	De overbrugging is verankerd, zodat deze niet kan gaan schuiven	☐ ja ☐ nee
1.4.7f	De aansluiting aan de onder en bovenkant sluit goed aan bij de bestrating/vloer/dorpel (er is geen kans op struikelgevaar)	☐ ja ☐ nee
1.4.8	Is er assistentie gedurende de gehele verkiezingsdag	☐ ja ☐ nee

1.4 Conclusie

De entree voldoet aan de criteria	☐
Het is mogelijk om op eenvoudige manier de entree te laten voldoen aan de criteria	☐
Het is met ingrijpende aanpassingen mogelijk om de entree te laten voldoen aan de criteria	☐
Het is in alle redelijkheid niet mogelijk om de entree (alleen voor de verkiezingen) te laten voldoen aan de criteria	☐

Betreedbaarheid

2	Verkeersruimte tussen hoofdentree en stemruimte	
	Wanneer de entree van het gebouw rechtstreeks toegang geeft tot de stemruimte, wanneer er dus geen sprake is van een route tussen entree en stemruimte, kan dit onderdeel worden overgeslagen.	
2.1	Route tussen de hoofdentree en stemruimte	
2.1.1	De obstakelvrije breedte van de gehele route is $\geq 1,2\text{m}$	☐ ja ☐ nee
2.1.2	De vrije hoogte van de gehele route is $\geq 2,1\text{m}$ (bijv. een vrije hoogte onder een trap)	☐ ja ☐ nee
2.1.3	De afwerking van de toegangsroute is vlak, verhard en niet glimmend	☐ ja ☐ nee
2.1.4	Is er een hoogteverschil (hellingbaan, op- afstap, trap etc.) in de route aanwezig	☐ ja ☐ nee
2.1.4a	Indien 2.1.4 = Ja Wordt dit hoogteverschil met een hellingbaan (H) of lift (L) overbrugd	☐ H ☐ L
2.1.4b	Indien 2.1.4a = H (hellingbaan) De overbrugging is minimaal 90cm breed	☐ ja ☐ nee
2.1.4c	De helling van de overbrugging is gelijk of flauwer dan de voorgeschreven hoek	☐ ja ☐ nee
2.1.4d	Er is een afrijdbeveiliging aan weersijden van de overbrugging	☐ ja ☐ nee
2.1.4e	Er is een hekwerk aan beide zijden van de helling bij een hoogteverschil $>50\text{cm}$	☐ ja ☐ nee
2.1.4f	Indien 2.1.4 = L (lift) De afmeting van de vloer van de liftkooi is min. $105 \times 150\text{cm}$	☐ ja ☐ nee
2.1.4g	De bedieningsknoppen bevinden zich op een hoogte van $70 - 135\text{cm}$ boven de vloer en min. 50cm uit een inwendige hoek	☐ ja ☐ nee
2.1	Conclusie	
	De route voldoet aan de criteria	☐
	Het is mogelijk om op eenvoudige manier de route te laten voldoen aan de criteria	☐
	Het is met ingrijpende aanpassingen mogelijk om de route te laten voldoen aan de criteria	☐
	Het is in alle redelijkheid niet mogelijk om de route (alleen voor de verkiezingen) te laten voldoen aan de criteria	☐

2.2	Tussendeuren	
2.2.1	Zijn er tussendeuren in de route opgenomen <i>dd = draaideur</i> <i>sd = schuifdeur</i> <i>tr = tournique</i>	☐ dd ☐ sd ☐ tr
2.2.2	Staan deze normaliter open op de verkiezingsdag	☐ ja ☐ nee
2.2.3	Wat is de bedieningsvorm van deze deuren <i>hb = Handbediende deur</i> <i>ak = Automatische deur met drukknopbediening</i> <i>as = Automatische deur met sensor</i>	☐ hb ☐ ak ☐ as
2.2.3a	Indien 2.2.3 = 'hb' (handbediend) Er is voldoende opstelruimte voor het openen en sluiten van de deur (zie "naslagwerk" hoofdstuk deur, blz. 47 en 48)	
2.2.3b	Indien 2.2.3 = 'ak' (automatisch met drukknop bediening) Er is voldoende opstelruimte bij de drukknop voor de deurbediening	
2.2.4	De vrije doorgangsbreedte is $\geq 85\text{cm}$ (bij een dubbele deur meten bij 1 geopende vleugel)	☐ ja ☐ nee
2.2.4a	Indien 2.2.4: Nee Is het mogelijk om de vrije doorgang te verbreden, door een 2e deurvleugel te openen	☐ ja ☐ nee
2.2.5	Wordt de deur gesloten door een deurdranger	☐ ja ☐ nee
2.2.5a	Indien 2.2.5 = Ja Kan de deurdranger worden losgekoppeld	☐ ja ☐ nee
2.2.6	Is er assistentie gedurende de gehele verkiezingsdag	☐ ja ☐ nee
2.2	Conclusie	
	De tussendeuren voldoet aan de criteria	☐
	Het is mogelijk om op eenvoudige manier de tussendeuren te laten voldoen aan de criteria	☐
	Het is met ingrijpende aanpassingen mogelijk om de tussendeuren te laten voldoen aan de criteria	☐
	Het is in alle redelijkheid niet mogelijk om de tussendeuren (alleen voor de verkiezingen) te laten voldoen aan de criteria	☐

Bruikbaarheid

3 Stemruimte

3.1 Verkeersruimte

3.1.1	Er kan een obstakelvrije verkeersruimte van min. 1,2m van de gehele route (t.b.v. entree stemruimte, ev. kandidatenlijst, stemtafel, stemhokje, stembus, uitgang stemruimte) worden gerealiseerd	☐ ja	☐ nee
3.1.2	De vrije hoogte van de gehele route is $\geq 2,1$ m (bijv. een vrije hoogte onder een trap)	☐ ja	☐ nee
3.1.3	De vloerafwerking van de toegangsroute is vlak, verhard en niet glimmend	☐ ja	☐ nee
3.1.4	Op de plaatsen waar een rolstoel zou moeten kunnen draaien en keren is een vrije draaicirkel van 1,5m aanwezig	☐ ja	☐ nee

3.1 Conclusie

Met een goede opstelling van de inrichtingselementen kan de stemruimte (verkeersruimte) voldoen aan de criteria	☐
De beoogde stemruimte is te klein of kan niet correct worden ingedeeld	☐

3.2 Zitplaatsen

3.2.1	Zijn er, of kunnen er door de kiezers te gebruiken, zitplaatsen in de stemruimte aanwezig zijn	☐ ja	☐ nee
3.2.1a	Indien 3.2.1 = Ja Er wordt voor gezorgd dat er tenminste 1 zitplaats met 2 armsteunen beschikbaar is.	☐ ja	☐ nee

3.2 Conclusie

Er zijn correcte zitplaatsen beschikbaar	☐
Er zijn geen correcte zitplaatsen beschikbaar	☐

3.7 Vloerafdekking (tijdelijke voorziening, op de verkiezingsdag, ter bescherming van de ondervloer)

3.7.1	Moet er op de verkiezingsdag een tijdelijke vloerafdekking in de stemruimte aangebracht zijn	☐ ja	☐ nee
-------	--	-----------------------------	------------------------------

3.7 Conclusie

Er is geen tijdelijke vloerafdekking noodzakelijk	☐
Er is een tijdelijke vloerafdekking noodzakelijk	☐

